

Загалом усі творчі конкурси, як і олімпіади, є важливим способом контролю знань студентів, виховують усвідомлене ставлення до оцінювання. Оптимальне поєднання різних форм контролю – важливий показник рівня організації навчального процесу в закладі вищої освіти та якісної підготовки майбутнього вчителя.

Перспективу наукових розвідок у цьому напрямі вбачаємо у подальшому вивченні питання оцінювання студентів у цілому і мовних спеціальностей зокрема, в удосконаленні механізмів проведення олімпіад і творчих конкурсів.

Список використаних джерел

1. Загальноєвропейські Рекомендації з мовної освіти: вивчення, викладання, оцінювання / наук. ред. укр. видання С. Ю. Ніколаєва. Київ: Ленвіт, 2003. 261 с.
2. Інтерактивні методи навчання: навч. посіб. Цецін: Вид-во WSAP, 2005. 170 с.
3. Коваленко О. Е. Методика професійного навчання. Харків: НУА, 2005. 360 с.
4. Положення про Міжнародний мовно-літературний конкурс учнівської та студентської молоді імені Тараса Шевченка. [Електронний ресурс] / [http.: osvita.ua/legislation/other/19245/](http://osvita.ua/legislation/other/19245/)
5. Чайка В. М. Основи дидактики: тексти лекцій і завдання для самоконтролю. Тернопіль: Астон, 2002. 244 с.

*Галик С. Д.,
заступник директора з навчально-виховної роботи,
загальноосвітня школа I-III ступенів № 2 м. Зборова
Тернопільської області
(м. Зборів)*

УДОСКОНАЛЕННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ УЧИТЕЛЯ В ПРОЦЕСІ ВИБОРУ ПІДРУЧНИКІВ

Ефективність роботи вчителя в сьогоднішніх реаліях залежить від його професіоналізму, якому притаманні гнучкість і нестандартність мислення, вміння швидко адаптуватися до змін, працювати в команді, знаходити вирішення різноманітних завдань щодо організації освітнього процесу. Питання професійної компетентності педагогів були предметом наукових розвідок І. Зязюна, О. Онаць, О. Савченко, С. Сисоєвої, С. Скворцової, В. Чайки, С. Якименко та інших дослідників.

Метою публікації є розгляд проблеми удосконалення професійної компетентності учителя в процесі вибору підручників у закладах загальної середньої освіти (ЗЗСО).

Розширення видавничого ринку, варіативність програм зумовило появу великої кількості навчальної літератури. Масове видання вітчизняних

підручників в Україні розпочалося з 1992 року. Різноманітність у підручникотворенні значною мірою впливає на якість освіти. В сьогоденних реаліях вибір підручника як ефективного засобу навчання є правом педагогічного працівника. Даний вид навчальної літератури має відповідати освітній програмі, яка реалізується в ЗЗСО. Вибір підручників вчителями тісно пов'язаний з професійною компетентністю педагогів, структурними компонентами якої є мотиваційна, прогностична, психологічна, дидактична, методична, аналітична, технологічна, інформативна, контрольна-оцінювальна, дослідницька, аксіологічна, рефлексивна компетентності. Ці складові взаємопов'язані. Так, прогностична компетентність дозволяє вчителю за допомогою підручника намітити перспективу освітньої траєкторії школяра, аналітична - побачити в навчальній літературі переваги одного видання над іншим, технологічна - з'ясувати запропоновану авторами модель навчальної діяльності учнів.

Визначимо етапи вибору підручників педагогом закладу загальної середньої освіти:

1. Підготовчий. На даному етапі вчитель опрацьовує освітні стандарти відповідної освітньої галузі, навчальну програму, прогнозує власну педагогічну траєкторію. Важлива роль відводиться методичним структурам закладів загальної середньої освіти. Ефективними формами є творчі зустрічі з авторськими колективами, участь у вебінарах, ознайомлення з висновками експертів, рецензій, відгуків, тренінги, майстер-класи та інші.

2. Процесуальний, який безпосередньо пов'язаний з ознайомленням та аналізом оригінал-макетів підручників. На даному етапі вчителю варто використати метод порівняльного аналізу. З цією метою педагог складає матрицю параметрів оцінювання пропозованих оригінал-макетів навчальної літератури. За основу побудови матриці взято науково-методичні, психолого-педагогічні та ергономічні вимоги до підручника. Для отримання інформації про якісний стан об'єкта необхідно мати його кількісну характеристику, яку визначають на основі кваліметричного підходу.

Кваліметрія – наукова дисципліна, яка вивчає методологію і проблематику комплексних кількісних оцінок якості будь-яких об'єктів: предметів або процесів. На основі запропонованої методики прикладної кваліметрії вчитель за 4 – бальною шкалою оцінює кожен параметр оригінал-макету (1 бал-параметр представлено на низькому рівні, 2 бали –параметр представлено на середньому рівні, 3 бали – параметр представлено на достатньому рівні, 4 бали –параметр представлено на високому рівні).

Проілюструємо технологію оцінювання та вибору оригінал-макетів на прикладі підручників з інформатики для 6 класу, конкурс яких відбувся у 2019

році. Всього подано 5 рукописів. За підсумками експертизи відібрано 4 оригінал-макети підручника «Інформатика» авторських колективів:

- 1) Бондаренко О. О., Ластовецький В. В., Пилипчук О. П., Шестопапов Є. А.;
- 2) Морзе Н.В., Барна О.В., Вембер В.П.;
- 3) Коршунова О. В., Завадський І. О.;
- 4) Ривкінд Й. Я., Лисенко Т. І., Чернікова Л. А., Шакоцько В. В.

Після ознайомлення зі електронними версіями підручників вчителів інформатики заповнює матрицю для вибору оригінал-макетів, оцінюючи кожен параметр (рис. 1).

№ п.п	Параметри оцінювання	Оригінал-макет підручника			
		1	2	3	4
1	Відповідність підручника вимогам Державного стандарту базової і повної загальної середньої освіти та навчальної програми з предмета щодо змісту і структури	3	4	3	4
2	Доступність навчального матеріалу	2	3	3	3
3	Співвідношення навчального матеріалу параграфів з одиницями навчального часу і психологічними можливостями учнів	2	3	2	3
4	Ефективна стала рубрикація параграфів	2	4	2	3
5	Побудова змісту і структури параграфів за принципами компетентісно спрямованого навчання	2	4	2	3
6	Спрямованість матеріалів підручника на реалізацію наскрізних змістових ліній	2	2	1	2
7	Відповідність мови викладу навчального матеріалу віковим особливостям школярів	2	3	2	3
8	Наявність матеріалів для планування навчальної роботи	1	4	2	2
9	Виділення ключових термінів, понять, наявність словників	3	3	3	3
10	Наявність системи різноманітних завдань до навчального матеріалу підручника і можливість їх вибору учнями та вчителями	2	3	2	2
11	Наявність у навчальних матеріалах підручника різноманітних видів освітньої діяльності: вправ, практичних завдань, ігор, проєктів, в т.ч. з використанням ІКТ	2	4	2	4
12	Наявність завдань до параграфів підручника для організації індивідуальної, парної, групової роботи учнів з обов'язковою презентацією результатів	1	4	2	3
13	Спрямованість підручника на розвиток критичного мислення	1	2	2	2
14	Алгоритмічність вправ та завдань підручника	2	3	2	2
15	Українознавча спрямованість підручника	1	2	1	2
16	Наявність мультимедійного контенту підручника	1	4	2	2
17	Придатність підручника для організації самоосвіти учнів	2	4	2	3
18	Наявність у підручнику завдань для репродуктивної, творчої, емоційно-ціннісної, рефлексивної діяльності учнів	2	3	2	2
19	Наявність завершальних структурних складників параграфа, розділу (таблиць, узагальнюючих схем, алгоритмів для самооцінювання знань та вмінь учнями)	2	4	2	3
20	Ергономічність структури підручника	2	4	2	3
21	Наявність пояснення способів користування підручником	3	3	3	3
22	Чіткість ілюстративного матеріалу	2	2	2	3
23	Структурність схем, таблиць підручника	3	2	2	3
24	Наявність в підручнику скріншотів	2	3	2	3
25	Педагогічна доцільність апарату орієнтування (підказки, вивіски тощо)	2	2	2	2
Загальна сума балів		49	79	51	68

Рис. 1. Матриця для вибору оригінал-макетів підручників для ЗЗСО

3. Підсумково-узагальнювальний етап пов'язаний з вибором основного підручника (в нашому прикладі - підручник авторів Морзе Н.В., Барна О.В., Вембер В.П.) та підготовкою списку альтернативних підручників в залежності від результатів оцінювання на основі порівняльного аналізу.

Таким чином, використовуючи кваліметричний підхід, вчитель отримує інформацію про якісний стан запропонованих авторами оригінал-макетів навчальної літератури.

Отже, апробована нами технологія вибору підручників є одним із шляхів удосконалення професійної компетентності педагога.

Список використаних джерел

1. Сергієнко Н. Ф. Професійна компетентність сучасного вчителя. URL: <http://tme.umo.edu.ua/docs/5/11sercmt.pdf> (дата звернення: 02.05.2020).
2. Скворцова С. О. Професійна компетентність вчителя: зміст поняття. *Наука і освіта*. 2009. № 4. С. 93–94.

Мишук Н. Й.,
кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри загальної біології та
методики навчання природничих дисциплін,
Тернопільський національний педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка
(м. Тернопіль)
Жирська Г. Я.,
кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри загальної біології та
методики навчання природничих дисциплін,
Тернопільський національний педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка
(м. Тернопіль)

ФОРМУВАННЯ МЕДІАКОМПЕТЕНТНОСТІ У ПРОЦЕСІ ПРОФЕСІЙНО-МЕТОДИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТЬОГО ВЧИТЕЛЯ БІОЛОГІЇ

Однією з загальних тенденцій світового розвитку є перехід до інформаційного суспільства. У зв'язку з цим Рада Європи до числа найбільш значущих для людини (ключових) компетенцій віднесла компетенції, пов'язані з її життям в інформаційному суспільстві, і включила до їх переліку володіння новими технологіями пошуку і обробки інформації, розуміння доцільності їх застосування, здатність критичного ставлення до розповсюджуваної по каналах ЗМІ повідомлень, уміння захищатися від негативних впливів мас-медіа. Будь-який громадянин повинен володіти медіакомпетентністю, необхідною для активної й усвідомленої участі в житті медійного суспільства.

Однак, аналіз сучасного стану підготовки молоді до функціонування в інформатизованому суспільстві дає підстави вважати, що існує суперечність між необхідністю підвищення якості підготовки випускників шкіл до використання мас-медіа у подальшому навчанні і майбутній професійній діяльності та неготовністю вчителів до формування в учнів медіаграмотності.